

Bezdroża

travelbook

Jura

Krakowsko- -Częstochowska

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

Autorzy przewodnika: Monika Kowalczyk, Artur Kowalczyk

Redaktor prowadzący: Agnieszka Krawczyk

Redakcja tekstu: Anna Dziadkowiec

Korekta: Małgorzata Przybyłowicz-Nowak

Opracowanie kartograficzne: Grzegorz Marchut

Projekt okładki: hotmedia

Skład: Michał Madejski | Pro Art Studio

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bejkc1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-246-8629-2

Copyright © Helion, 2014

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Kup książkę

Poleć książkę

PERŁY ARCHITEKTURY SAKRALNEJ

Kościół w Paczółtowicach ▲

Drewniany gotycki kościół prześlicznie wygląda w promieniach zachodzącego słońca. Wewnątrz znajduje się m.in. łaskami słynący cudowny obraz Matki Boskiej Paczółtowskiej.

Kościółek św. Marka w Rodakach

Miejscowość znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej i faktycznie warto tu przyjechać dla drewnianego kościółka, który postawiono prawdopodobnie w XVI w. Ciekawostką jest, że w konstrukcji kościoła nie znajdziemy ani jednego gwoźdźdza.

Klasztor i sanktuarium Matki Boskiej Szkaplerznej i św. Rafała Kalinowskiego w Czernej

Położone w malowniczej dolinie. Miejsce szczególnie warte polecenia dla osób szukających ciszy i spokoju, panuje tu idealna atmosfera do modlitwy i kontemplacji.

Klasztor i kościół Norbertanek w Imbramowicach

Położone na uboczu; widać tu wpływ monumentalnych założeń rzymskich budowli, a piękna, późnobarokowa polichromia w kościele dopełnia wrażenia niesamowitości.

Jasna Góra

Centrum pielgrzymkowe, do którego każdego roku przybywa kilka milionów osób, by modlić się w Kaplicy Cudownego Obrazu. Bohaterską obronę Jasnej Góry rozstrzelił Henryk Sienkiewicz w „Potopie”. ◀

Kup książkę

Poleć książkę

ZAMKI I PAŁACE, KTÓRE KONIECZNIE TRZEBA ZOBACZYĆ

Ogrodzieniec ▲

Ruiny zamku nawet dzisiaj pokazują, jak potężny musiał być to zamek w czasach swojej świetności. Doskonale miejsce na rodzinną wycieczkę, oferujące wiele niecodziennych atrakcji w okolicy.

Pałac Padniewskich w Pilicy

Liczne zdobienia na ścianach i gzymsach. Sfinksy pilnujące wejścia sprawiają, że obiekt – choć niszczący – przenosi nas w bajkowe krainy.

Pałac Potockich w Krzeszowicach

Usytuowany w parku krajobrazowym wyłania się nagle spośród drzew i przykuwa wzrok swoją renesansową elegancją. Wciąż piękny, zdaje się opowiadać historie sprzed lat, których był niegdyś świadkiem. Trzeba się tylko dobrze wstuchać w jego głos...

Bobolice ▲

Prywatny właściciel dokonał niemożliwego – z kompletnych ruin, przy pomocy specjalistów, zrekonstruował i całkowicie odbudował zamek. Efekt? Niesamowity.

Zamek w Siewierzu ▼

Zastaniemy tu dobrze zachowane ruiny zamku książęcego, który następnie był siedzibą biskupów krakowskich. Do bramy głównej poprowadzi nas drewniany most zwodzony.

Kup książkę

Poleć książkę

Pieskowa Skała

Jeden z nielicznych zamków polskiego odrodzenia. To tu nakręcono wiele scen do niezapomnianych seriali takich jak *Janosik* i *Stawka większa niż życie*.

Pałac Raczyńskich w Złotym Potoku

Dobrze zachowany, przepiękny pałac usytuowany nad stawem w parku. Wystarczy trochę wyobraźni, by zobaczyć siedzące na tarasie damy w przepysznych toaletach.

Wawel

▼
tego zabytku nikomu nie trzeba reklamować – to klasa sama w sobie i oczywiście obowiązkowy punkt każdej wycieczki do Krakowa.

Zamek w Olsztynie

Piękne, romantyczne i tajemnicze miejsce, z którego roztacza się malownicza panorama od Jury Wieluńskiej po wzgórze w okolicy Złotego Potoku. O bohaterskiej obronie zamku i jego dowódcy Kacprze Karlińskim pisali Aleksander Fredro i Władysław Syrokoma.

MIASTA, KTÓRE WARTO ODWIEDZIĆ

Ojców

▶
Zasługuje na uwagę nie tylko ze względu na swoje położenie w Dolinie Prądnika, ale także za sprawą malowniczych ruin zamku.

Żarki

Uroczne miasteczko z licznymi pozostałościami po kulturze żydowskiej.

Wolbrom

Małe kamienice, parterowe budynki z profilowanymi gzymsami i sieniami na przestrzał. Ta małomiasteczkowa zabudowa starej części miasta sprawia wrażenie, jakby czas zatrzymał się tu w miejscu.

Sławków

Znane jest z najstarszej działającej karczmy, ale przyjemnie jest się też spacerować jego uliczkami z niską zabudową – bardzo urozmaiconą zarówno pod względem architektury, jak i daty powstania budynków.

Krzyszowice

Konieczna trzeba pospacerować miejską trasą turystyczną prowadzącą po najciekawszych miejscach.

Częstochowa

Kojarzona głównie z Jasną Górą. Warto jednak trochę czasu poświęcić na spacer częstochowskimi ulicami i poznać jej pozostałe zabytki, a tych – wbrew pozorom – jest немало.

Kraków

▶
To miasto o pięknej duszy, w którym z każdego zakątka tchnie powiew historii. Umiłowali je poeci, artyści, królowie. Historyczne centrum miasta wpisane zostało na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, a samych zabytków klasy '0' w Krakowie znajdziemy aż 11!

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

To piękny region. Trudno tego nie dostrzec, spoglądając na okolicę choćby ze szczytu Zielonej Góry, skąd rozciąga się rozległa panorama. Wśród zieleni rezerwatów połyskują w słońcu jaskrawo-białe, skaliste wspomnienia dawnych umocnień. Z daleka rozpoznawalne rozległe ruiny zamku w Olsztynie z charakterystyczną cylindryczną wieżą zakończoną ceglana dobudówką, pozostałości po wspaniałych zamkach w Mirowie i Bobolicach oraz ukryte szczątki twierdzy w Ostrężniku pobudzają wyobraźnię. Krażące o nich legendy sprawiają, że cała okolica oddycha niedopowiedzianą historią. Poddając się urokowi

krajobrazu, każdy stara się usłyszeć smutne zawodzenia zranionych serc i potępionych dusz.

Najciekawsze miasta regionu to Częstochowa i Żarki. Perłą regionu jest niewątpliwie klasztor jasnogórski z pięknym cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej. Niezwykłe i pełne romantyzmu są okolice Złotego Potoku, gdzie znajdują się Muzeum Zygmunta Krasińskiego i źródła Wiercicy. Na uwagę zasługują miejscowości: Święta Anna i Mstów, które jako miejsca szczególnego kultu maryjnego, rokrocznie odwiedzane są przez rzesze pielgrzymów.

Kup książkę

Poleć książkę

Częstochowa

Obecnie Częstochowa jest największym w Polsce ośrodkiem kultu religijnego. Przybywa tu rocznie 4–5 mln pielgrzymów z całego świata. Jest to także duży ośrodek życia kulturalnego. Odbywają się tu ciekawe imprezy o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, m.in.: Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej Gaude Mater, Triennale Sztuki Sacrum, Międzynarodowy Plener Jurajski, Plener Miejski, Międzynarodowy Festiwal Wiolinistyczny im. Bronisława Hubermana, Częstochowskie Spotkania Gitarowe, Dzień Papieski, Dni Kultury Chrześcijańskiej. Częstochowa należy do aktywnych członków Związku Miast Polskich i Związku Gmin Jurajskich. W 1991 r. odbył się w Częstochowie VI Światowy Dzień Młodzieży i spotkanie młodych z całego świata z Ojcem Świętym na Jasnej Górze.

W latach 1993–95 miasto zostało nagrodzone Honorową Flagą Rady Europy i Honorową Tablicą Rady Europy, a w 1998 r. uhonorowane Prix de l'Europe' 98. W Częstochowie mieszka obecnie ok. 240 tys. ludzi. Po zmianach ustrojowych na początku lat 90. wiele zakładów przemysłowych zlikwidowano. Powstają jednak nowe inwestycje dające zatrudnienie mieszkańcom, np. nowoczesna huta szkła Guardian, powstała w latach 2001–2002.

Miasto od wieków stanowi centrum ruchu pielgrzymkowego. W ostatnich latach wyraźnie zmienia wizerunek – staje się kolorowe i coraz ładniejsze. Szczególnie piękną wizytówką jest aleja Najświętszej Maryi Panny, prowadząca do stóp jasnogórskiego klasztoru.

HISTORIA

Nazwa Częstochowa pochodzi przypuszczalnie od słowiańskiego imienia Częstoch. Pierwsza wzmianka o Częstochowie znajduje się w dokumencie biskupa krakowskiego Iwo Odrowąża z 1220 r. Istniały wówczas dwie blisko siebie położone osady. Jedna – Częstochowa – usytuowana na lewym brzegu Warty, gdzie przecinały się główne szlaki handlowe (okolice dzisiejszego kościoła św. Zygmunta), a druga – Częstochówka – umiejscowiona na zboczu górującego nad okolicą wzniesienia (dzisiejsza Jasna Góra). Losy obu miejscowości niemal od początku są ze sobą silnie powiązane.

Częstochowa otrzymała prawa miejskie już między 1370 a 1377 r. W XVI stuleciu uchodziła za dość spore i silne gospodarczo miasto. Miała przywilej zarządzania

Kup książkę

Poleć książkę

targów i jarmarków oraz prawo pobierania myta mostowego na Warcie. Szybki rozwój Częstochowy został powstrzymany przez potop szwedzki w 1655 r., który doszczętnie zniszczył miasto (Jasna Góra wytrzymała oblężenie 33 dni).

W 1382 r. Władysław Opolczyk, spełniając wolę Ludwika Węgierskiego, sprowadził do miejscowości Częstochówka paulinów. W tym okresie książę podarował zakonnikom synący już wówczas łaskami cudowny obraz Matki Bożej. Przywilej kolejnego władcy – Kazimierza Jagiellończyka – zezwalający na sprzedaż pasz i wiktuałów pielgrzymom coraz liczniej odwiedzającym zakon, przyspieszył rozwój miejscowości.

W 1717 r. Częstochówka otrzymała prawa miejskie i od tego momentu nazywana była Nową lub Górną Częstochową. Dotychczasowa Częstochowa otrzymała miano Starej. W 1818 r. wtyczono aleję Najświętszej Maryi Panny, stanowiącą trakt łączący oba miasta. 19 VIII 1826 r. nastąpiło formalne połączenie Starej i Nowej Częstochowy oraz przyjęcie nazwy – Częstochowa. Dokładnie w połowie drogi (obecny plac Biegańskiego) wybudowano ratusz.

▼ Sanktuarium na Jasnej Górze

Rok 1846 przyniósł ożywienie gospodarstwa. Poprowadzono tędy kolej żelazną (Warszawa – Wiedeń), dzięki której nastąpił szybki rozwój przemysłu. Ważną rolę odegrały złoża rudy, wapienia, gliny i żwirów. Zaczęły powstawać w mieście nowe fabryki, rozwinął się przemysł włókienniczy, metalowy, chemiczny i galanteryjny. Rosły nowe dzielnice i osiedla fabryczne oraz mieszkaniowe. W latach 90. XIX w. zaczęto organizować strajki. W 1905 r. w wyniku ostrych starć manifestantów robotniczych z władzami carskimi aresztowano i zesłano na Sybir wiele osób. W czasie I wojny światowej Niemcy urządzili tu pogrom ludności. Częstochowian masowo wysyłano do Rzeszy. Na miasto nałożono kontrybucję, a fabryki unieruchomiono.

Gdy po zawarciu wojennej Częstochowa zaczęła podnosić się z upadku, wybuchła II wojna światowa. Już 4 IX 1939 r. rozpoczęły się masowe egzekucje ludności cywilnej, w tym dzieci. Od 1940 r. do więzienia na Zawodziu zwożono częstochowską inteligencję, by potem rozstrzelać ją w lasku pod Olsztynem. W 1942 r. utworzono w mieście dzielnicę niemiecką, z której masowo wysiedlano ludność polską. W tym samym

roku zlikwidowano getto żydowskie mieszczące się w obrębie starego miasta. Spalono obóz pracy przymusowej, tzw. małe getto, kilkuset Żydów wymordowano, a ok. 40 tys. wywieziono do obozu zagłady w Treblince. Rankiem 17 I 1945 r. oddziały radzieckie wyzwoliły miasto spod okupacji hitlerowskiej.

JASNA GÓRA

Przybycie paulinów na ziemię częstochowską jest nierozdzielnie związane z księciem Władysławem Opolczykiem. To on w 1382 r. przekazał zakonnikom niewielki drewniany kościółek położony w osadzie zwanej później Częstochówką. Nadał mu liczne dziesięciny i kilka wsi, aby zapewnić braciom byt materialny.

Legenda głosi, że gdy książę Władysław wracał z Rusi, wioził ze sobą z Bełza cudowny obraz Najświętszej Pani. Konie ciągnące wóz zatrzymały się w okolicy małego kościółka i nie chciały dalej iść. Uznano zatem, że to właśnie miejsce wybrała sobie Matka Boża na siedzibę. Historycy skłaniają się ku bardziej realistycznej hipotezie, według której Opolczyk nakłonił ówczesnego plebana małego kościółka na dzisiejszym jasnogórskim wzgórzu do przeniesienia parafii do kościoła w Częstochowie. Pleban zgodził się i w zamian za to został z łaski księcia kanonikiem gnieźnieńskim i krakowskim.

Bardzo prawdopodobne jest, że to panujący wówczas w kraju Ludwik Węgierski był inicjatorem całego przedsięwzięcia i że to z jego woli paulini zostali sprowadzeni do Polski. Do zadań Władysława Opolczyka miało należeć znalezienie odpowiedniego miejsca dla ich osadzenia. Rodzi się pytanie: dlaczego Ludwik Węgierski chciał założyć klasztor zakonu paulinów na ziemiach polskich? Odpowiedź nasuwa się sama. Król był nie tylko władcą Polski, ale także monarchą Węgier, gdzie zakon paulinów rozwijał się i działał bardzo prężnie dzięki ogromnej przychylności władzy królewskiej. Sprowadzając do Polski zaprzężony zakon oraz szerokim gestem fundując klasztor, Ludwik Węgierski prawdopodobnie liczył na poparcie duchowieństwa w ważnej, aczkolwiek delikatnej sprawie. Nie posiadając bowiem męskiego potomka, zamierzał osadzić na tronie królewskim (po swojej śmierci) jedną z córek.

Kiedy ziemie częstochowskie wraz z klasztorem przejął w posiadanie Władysław Jagiełło (zaciekle wróg Opolczyka), paulini zaczęli obawiać się o swoją przyszłość. Zupełnie niepotrzebnie, bo już w 1393 r. król potwierdził wcześniejsze przywileje oraz powiększył majątek kościoła nowymi darowiznami. To z inicjatywy królewskich małżonkówn Jadwigi i Władysława dobudowano w XV w. kaplicę Cudownego Obrazu. Za sprawą łaskami

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

słynącego wizerunku Maryi mały kościółek szybko przekształcił się w ruchliwe centrum pielgrzymkowe. W XV w. zbudowano tu kościół z cegły i kamienia. W 1463 r. istniały już dwie kaplice: wspomniana wcześniej kaplica Cudownego Obrazu oraz kaplica św. Pawła Pierwszego Pustelnika, a także kościół niszczący miano Krzyża Świętego i Narodzenia Matki Bożej. Z tamtych czasów dotrwały do dzisiaj – choć mocno przebudowane – kaplica Najświętszej Maryi Panny oraz główny kościół klasztoru.

W 1430 r. napadła na klasztor grupa rabusiów i oprócz spłodowania świątyni poważnie sprofanowała cudowny obraz, pozostawiając na obliczu Madonny dwie długie blizny. Odtąd te charakterystyczne cięcia stały się znakiem rozpoznawczym Jasnogórskiej Pani. Kolejny rabunek miał miejsce w 1466 r. i wówczas przed dewastacją klasztoru uchroniła paulinów ogromny okup, który złożyli czeskiemu oddziałowi żołnierzy grasującemu wówczas w okolicach Częstochowy.

Rok 1655 to najbardziej pamiętna data w dziejach Jasnej Góry. W listopadzie tego roku szwedzkie dowództwo postanowiło zająć klasztor. Ówczesny przeor, o. Augustyn Kordecki, stanowczo się temu sprzeciwił. Szwedzi rozpoczęli wtedy szturm – początkowo przy pomocy niewielkich sił zbrojnych, licząc, że uda się zdobyć twierdzę przez zaskoczenie. Jednakże dzielna postawa obrońców sprawiła, że wróg odszedł z niczym, w akcie zemsty plądrując i niszcząc pobliskie dobra konwentu. Oblężenie Jasnej Góry trwało 6 tygodni. Szwedzi dysponowali 36 działami i 3725 ludźmi, a załoga klasztorna miała 24 działa, 160 żołnierzy, 70 zakonników, 20 szlachciców oraz nieliczną grupę kobiet. To prawdopodobnie bohaterska postawa Kordeckiego mobilizowała polskie siły do tak skutecznej obrony, a kolejne niepowodzenia wroga z pewnością

dotadały wiary w zwycięstwo i podnosiły ducha walki.

Kolejny ważny dla klasztoru fakt wiąże się z osobą króla Jana Kazimierza. 1 IV 1656 r. król złożył uroczyste śluby we Lwowie, powierzając siebie i naród opiece Matki Najświętszej. Ślubowanie to powtórzył przed Jasnogórską Madonną (Kolejne ślubowanie miało miejsce dopiero 300 lat później, gdy prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński – internowany w bieszczadzkiej miejscowości Komaricza – napisał Jasnogórskie Śluby Narodu, które ogłoszono na Jasnej Górze 26 VIII 1956 r.).

W 1690 r. wybuchł na Jasnej Górze ogromny pożar, który strawił wieżę, dachy świątyni i kaplic oraz całe bogate wyposażenie kościoła: ołtarz główny z czterema niezwykle cennymi obrazami, ołtarze boczne, bogato zdobione stalle, obrazy, organy i ławki. Na szczęście pożar nie przedostał się do kaplicy Cudownego Obrazu. Niemniej w obliczu zagrożenia Czarną Madonnę przeniesiono do kościoła św. Barbary.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Brama na Jasną Górę

Świątynię odbudowano w niespełna 50 lat, znacznie ją powiększając.

W 1771 r. w klasztorze dzielnie stawiał opór Rosjanom Kazimierz Pułaski wraz z liczącą ok. 1300 osób grupą konfederatów. Przełom XVIII i XIX w. to zarówno dla Polski, jak i Jasnej Góry trudny okres zaborów i licznych prób odzyskania niepodległości. Na przełomie XIX i XX stulecia – w 1900 r. – ponownie sponęła wieża jasnogórska. Odbudowano ją w latach 1901–06 i w tym kształcie możemy ją podziwiać do dziś. Podczas I i II wojny światowej oraz w okresie międzywojennym klasztor jasnogórski był nie tylko podporą moralną, ale także żywym ogniskiem kultury i propagandy narodowowyzwoleńczej.

Zwiedzanie Jasnej Góry

Aby z parków podjasnogórskich dojść do klasztoru, kierujemy się prosto ku czterem bramom. Tuż przed pierwszą z nich znajduje się kolisty plac wyłożony kamienną mozaiką przedstawiającą **godło paulinów** – palmę

Kup książkę

z dwoma lwami wspartymi o jej pień oraz kruka znajdującego się na szczycie drzewa i trzymającego w dziobie kawałek chleba. Symbol ten nawiązuje do żywota św. Pawła Pustelnika (patrona paulinów), który za życia jadł chleb przynoszony przez kruka, a po śmierci został pochowany przez dwa lwy.

Pierwsza i najokazalsza z czterech bram to **brama Lubomirskich**. Powstała w 1723 r. z fundacji Jerzego Lubomirskiego. Jej zwieńczenie stanowi postać św. Michała. Kolejna to **brama Matki Boskiej Zwycięskiej**, zwana dawniej bramą Stanisława Augusta, gdyż wzniesiona została w 1767 r. z okazji zapowiadanego przybycia króla na Jasną Górę. Zwieńczono ją popiersiem monarchy oraz napisem w języku łacińskim „Stanislaus Rex Pol.” i literami SAR. Umieszczono nawet na niej sztandary wojenne. Jednak monarcha, mimo wcześniejszych zapowiedzi, nie odwiedził klasztoru. Wobec tego ojcowie paulini zamienili popiersie króla na wizerunek Matki Bożej i nadali bramie nowe miano.

Idąc dalej, mijamy **bramę Matki Bożej Bolesnej**, wzniesioną w XVIII w. Ostatnia i zarazem najstarsza to dość niska **Brama Wałowa**, zwana też Jagiellońską. Pierwotnie znajdował się przed nią most zwodzony, a dostępu strzegła żelazna krata. W 1670 r. bramę przebudowano – utworzono piętro, na którym przechowywano broń. Nad bramą znajduje się wizerunek księcia Władysława Opolczyka. Za bramą można skierować się na wprost – do bazyliki, lub sąsiadującym z nią przejściem udać się na dziedziniec przed kaplicą Cudownego Obrazu.

Cudowny obraz jest największym skarbem klasztoru jasnogórskiego. Ma wymiary: 122,2 × 82,2 × 3,5 cm. Jego historia przeplata się z legendą. Według najstarszych wierzeń, obraz namalował św. Łukasz Ewangelista na cyprysowej tablicy stołu, przy którym zasiadała Święta Rodzina. Z Jerozolimy do

Poleć książkę

Jerzy Duda-Grac

Jeden z najbardziej znanych współczesnych malarzy polskich. Urodził się w Częstochowie. Tutaj się wychował i chodził do szkoły. Z rodzinnym miastem pozostał mocno związany do końca życia. Niemal od początku artystycznej drogi uważany był za kpiarza i prześmiewcę polskich wad. Z uwagą obserwował rzeczywistość PRL-u, co nie pozostawało bez echa w jego pracy. Przez malarstwo wyrażał swój stosunek do otaczającej go absurdalnej rzeczywistości.

Jedną z pierwszych prac, które zwróciły uwagę publiczności, był *Tryptyk Polski*. Artysta pokazał własną wersję obrazów znanych malarzy: Edouarda Maneta, Tycjana i Felicjana Szczęsnego Kowarskiego. Poprzez osadzenie w polskich realiach oryginalnych wersji i niezwykłą szczerść przekazu prowokował refleksję, zadziwiał, a nawet przerażał.

Malarstwo Dudy-Gracza jest porównywane przez niektórych krytyków do twórczości Józefa Chełmońskiego, Maksymiliana Gierymskiego, Jacka Malczewskiego, a nawet Jana Matejki. W ogromnej kolekcji prac artysty możemy zauważyć niezwykłą różnorodność. Uwieczniał rzeczywistość realną i konkretną, wzbogaconą humorem i anegdotą. Nieodłącznym elementem jego twórczości był pejzaż, jednak szczególne miejsce zajęło malarstwo sakralne.

Do najbardziej znanych dzieł o tematyce religijnej należą trzy Golgoty. Pierwsza, *Golgota z Brennej*, powstała dla Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej z Brennej w Beskidzie Żywieckim. Niewielkie obrazy twarzy Chrystusa (30 x 30 cm) przedstawiają umęczone oblicza o zapadłych

policzkach, smutnych oczach i zlepionych krwią włosach. Przesłaniem artysty była samotność Syna Człowieczego. Druga Golgota, *Golgota Eremicka*, została namalowana także dla Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej, tym razem w Katowicach. Przedstawia popiersie Zbawiciela, ukazując umęczone ciało z prześwietlającymi pod skórą żebrami. Najcenniejszą dla rodzinnego miasta malarza jest *Golgota Jasnogórska*. Składa się z 18 stacji. Do tradycyjnych 14 artysta dołożył cztery: Zmartwychwstanie, Tomasz, Galilea i Wniebowstąpienie. Obok konającego Jezusa malarz umieścił 30 postaci polskich świętych. Obrazy wchodzące w skład cyklu przedstawiają wiele symbolicznych scen i postaci. W stacji V – opowieść o Cyrenejczyku – artysta umieścił siebie.

Golgota Jasnogórska budzi zwykle skrajne emocje, od zachwyty przez irytację do oburzenia czy wręcz zawstydzenia. Tym bardziej świadczy to o wielkiej wartości pracy. Dla Jerzego Dudy-Gracza *Golgota Jasnogórska* była spełnieniem młodzieńczych marzeń, by w rodzinnej Częstochowie, w tym szczególnym miejscu, jakim jest Jasna Góra, pozostawić trwałe ślad swojej twórczości. Można ją znaleźć nad kaplicą Matki Bożej Częstochowskiej – wejście przez Salę Rycerską.

W listopadzie 2004 r. profesor Jerzy Duda-Gracz zmarł w wieku 63 lat podczas pleneru w Łagowie, gdzie pozostawił niedokończoną pracę – *Cykl Chopinowski*. Miała to być malarska interpretacja wszystkich dzieł Fryderyka Chopina, którą artysta pragnął zaprezentować podczas XV Międzynarodowego Konkursu Chopinowskiego.

Konstantynopola obraz przywieźć miała św. Helena w darze dla syna Konstantyna. Następnie stał się on własnością Karola Wielkiego, potem księcia ruskiego Lwa, który ukrył obraz w Betzje, skąd przywieźć do Polski miał go Władysław Opolczyk.

Zdania historyków na temat powstania obrazu są podzielone. Datowany jest na przełom VI i VII w. lub XIII i XIV. Autorstwo wizerunku Czarnej Madonny przypisuje się szkółom malarskim Cavalliniego albo Martinięgo. Pojawiają się także przypuszczenia, że powstał w kręgu kultury artystycznej czasów Ludwika Węgierskiego. Obraz Matki Bożej Jasnogórskiej zalicza się do ikon typu Hodegria (majestatyczny obraz Maryi, która podtrzymuje dzieciątka i wskazuje na nie dłonią jako na „drogę, prawdę i życie”).

Kaplica Cudownego Obrazu, w której znajduje się wizerunek Czarnej Madonny, powstała prawdopodobnie na przełomie XIV i XV w. (na pięterku mieściły się cele zakonników). W związku z dużym natężeniem ruchu pielgrzymkowego kaplicę przebudowano i powiększono. W latach 1641–43 zlikwidowano piętro i wzniesiono trójnawowy korpus z emporami nad nawami bocznymi. W tym kształcie kaplica przetrwała do dzisiejszych czasów.

W prezbiterium znajduje się ołtarz z XVII w., w którym umieszczono cudowny wizerunek Czarnej Madonny. Obok obrazu widnieją insygnia władzy królewskiej (berło i jabłko) wykonane ze złota i drogich kamieni – подарowane Jasnogórskiej Pani przez kobiety polskie 3 V 1926 r. Tuż przy obrazie umieszczona została złota róża ofiarowana przez Pawła VI, a przywieziona przez Jana Pawła II w czerwcu 1979 r. Ściany prezbiterium oraz jego sklepienie ozdobione są freskami.

W kaplicy na uwagę zasługuje ołtarz Matki Boskiej z rzeźbą gotyckiej Piety wykonany z marmuru w 2. poł. XVIII w. i ołtarz Chrystusa Ukrzyżowanego ufundowany w 2. poł. XVII w. przez kasztelana krakowskiego, Stanisława Warszyckiego. Uwagę przyciąga ogromny, późnogotycki, wykonany w szkole Wita Stwosza krucyfiks z XV w. W niszy po lewej stronie kaplicy, w części dobudowanej na miejscu dawnego XVIII-wiecznego przedsionka, znajduje się urna z prochami o. Augustyna Kordeckiego.

Przechodzimy teraz do **bazyliki**. Jej mury zewnętrzne, trzony filarów i sklepienia naw bocznych pochodzą z XV w. Późnobarokowa dekoracja powstała po odbudowie kościoła po pożarze w 1690 r. W bazylice znajdują się

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

kaplice z XVII w.: **kaplica św. Pawła Pierwszego Pustelnika** (zwana także kaplicą Denhoffów) oraz kaplica dwupoziomowa: górna – **Najświętszego Serca Pana Jezusa** i dolna – **Świętych Relikwii**.

Sklepienia nawy głównej, prezbiterium i naw bocznych pokrywają freski z XVII w. otoczone wspaniałą stiukową dekoracją. Ołtarz główny – w całości rzeźbiony – przedstawia Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny. Jest to niezwykle dynamiczne dzieło z epoki baroku. Na pierwszym planie widać moment wzniesienia do niebios Maryi, a nad nią czekającą z koroną Przenajświętszą Trójcę. Nad ołtarzem wisi srebrna lampa – dar od królowej Marysieńki, żony Jana III Sobieskiego.

Na uwagę zasługują duże organy posiadające aż 105 głosów. To rekonstrukcja XVII-wiecznego instrumentu wykonana w 1956 r. W nawach bocznych zwracają uwagę późnobarokowe ołtarze i liczne XVIII-wieczne obrazy. Do bazyliki prowadzi wejście przez kruchtę (pod wieżą), w której znajduje się **kaplica św. Antoniego**.

Zakrystia zbudowana została w połowie XVII w. między bazyliką a kaplicą Cudownego Obrazu. Ściany pokrywają ogromnych rozmiarów obrazy z wyobrażeniami postaci pustelników, a przepiękne sklepienie udekorowane jest freskami przedstawiającymi sceny zaczerpnięte ze Starego Testamentu, wykonanymi w XVII w. Wspaniałe, drewniane, bogate umeblowanie pochodzi z końca XVII w. Godne uwagi są również znajdujące się przy wejściu do zakrystii kropielnica i ławaterz (umywalnia służąca do umycia rąk celebransa przed mszą, zwykle mająca kształt ozdobnej misy), wykonane z marmuru dębnickiego w 1741 r.

W latach 1649–53 wzniesiono nad zakrystią specjalne pomieszczenie pełniące funkcję **skarbcza**. Na przestrzeni wieków

zgrupowano tu ogromną liczbę wotów, darów i skarbów o dużej wartości artystycznej. Są to m.in. szaty i naczynia liturgiczne, obrazy oraz przedmioty użytku codziennego. Najstarsze pamiątki pochodzą z XVI w. Na początku XVII w. paulini założyli księgi inwentaryzacyjne, do których wpisują wszystkie otrzymane przedmioty.

Z kaplicy Cudownego Obrazu lub z dziedzińca Matki Boskiej Częstochowskiej (na lewo od wejścia do kaplicy) wejdziemy do **Sali Rycerskiej**. Jest to podłużna dwukondygnacyjna komnata za sklepieniem kolebkowym, wybudowana w 1647 r. W 1658 r. odbywały się tu obrady sejmu, a w 1991 r. w Sali Rycerskiej prezydent Częstochowy wręczył Janowi Pawłowi II klucz do miasta. W lunetach barokowego sklepienia umieszczono cykl XVII-wiecznych obrazów przedstawiających dzieje klasztoru jasnogórskiego. Naprzeciw zawieszono rząd polskich sztandarów z okresu I i II wojny światowej. Na prawo od wejścia znajdują się drzwi prowadzące na balkon nad kaplicą. Umieszczono tam cykl obrazów Jerzego Dudy-Gracza (zob. ramka s. 72) zatytułowany *Golgota Jasnogórska*. Składa się na niego 18 obrazów zamkniętych w 18 stacjach przedstawiających Mękę Pańską na tle dziejów klasztoru jasnogórskiego i narodu polskiego.

Kolejnym skarbem Jasnej Góry jest **biblioteka**, która powstała w latach 1736–39. To duża dwukondygnacyjna sala z pięknym umeblowaniem (dwa duże stoły oraz zespół szaf) zdobionym intarsjami (technika zdobnicza polegająca na wykładaniu powierzchni przedmiotów drewnianych innymi gatunkami drewna; do ozdoby mebli bibliotecznych wykorzystano ponad dwadzieścia gatunków drzew!). W zbiorach jasnogórskich znajduje się 13 tys. starodruków oraz średniowieczne iluminowane rękopisy. Szczególnie cenne są unikatowe kodeksy manuskryptów z XV w. oraz dzieła z królewskich

zbiorów Jagiellonów. Biblioteka jasnogórska zajmuje wysokie miejsce wśród bibliotek polskich ze względu na sposób opracowania zbiorów. Wśród bibliotek europejskich ceni się ją za bezprecedensową formę ochrony ksiązek znajdujących się na półkach w formie drewnianych futerałów. Sklepienie biblioteki zdobi piękna polichromia otoczona sztukateriami w stylu regencji.

Kolejne ciekawe miejsce w klasztorze to **refektarz (jadalnia) z XVII w.** – obszerna pięcioprzęsłowa sala ze sklepieniem kolebkowym, bogato zdobionym sztukaterią i freskami. Tę przepiękną dekorację wykonano na uroczystość odbywających się tu zaślubin i przyjęcia weselnego Michała Korybuta Wiśniowieckiego z Eleonorą z Habsburgów. Ślub odbył się w 1670 r. w kaplicy Cudownego Obrazu. W wykroju lunetowym sklepienia umieszczone są obrazy przedstawiające historię zakonu paulinów. Namalowane zostały w XVII i XVIII w. w jasnogórskiej pracowni malarskiej. Obecnie refektarz pełni funkcję reprezentacyjną. To tutaj paulini zapraszają znamienitych gości wstępujących w progi klasztoru: przywódców państw, dostojników kościelnych i świeckich oraz księży przybywających na Jasną Górę z pielgrzymką.

W **Muzeum 600-lecia** ukazano historię 600-letniej obecności zakonu paulinów na Jasnej Górze oraz niezwykłą rolę, jaką odgrywał przez te lata cudowny obraz Czarnej Madonny. Zgrupowano tu dary wotywnie ofiarowane przez więźniów obozów koncentracyjnych, ludzi internowanych i więzionych. Muzeum podzielono na trzy działy: pierwszy – ilustrujący życie i historię zakonu ojców paulinów, drugi – poświęcony kultowi Matki Boskiej Częstochowskiej i trzeci – obejmujący rzemiosło artystyczne i instrumenty muzyczne.

Kolejne miejsce, które trzeba zobaczyć, będąc na Jasnej Górze, to **kaplica Pamięci Narodu**. Znajduje się ona w dawnej XVII-wiecznej dzwonnicy, pomiędzy bazyliką a krużgankami. Zgrupowano tu urny z ziemią zroszoną krwią powstańców (z 1831 i 1863 r.) i żołnierzy walczących o wolną Polskę na różnych frontach. Są tu także urny z prochami powstańców warszawskich, żołnierzy AK i pomordowanych więźniów obozów zagłady. Każda urna jest opatrzona napisem.

W latach 90. XX stulecia odkryto jedyny zachowany fragment umocnień obronnych klasztoru pochodzący z XVII w. i stanowiący część fortyfikacji z czasów Zygmunta III Wazy.

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Jura

Krakowsko- -Częstochowska

- Zamki i pałace
- Historia zmieszana z legendą
- Rejony wspinaczkowe
- Największa w Polsce pustynia
- Raj dla rowerzystów

foto. na okładce: Shutterstock.com

Jura Krakowsko-Częstochowska jest nie tylko mekką wspinaczy skałkowych i grotolazów, ale również miejscem idealnym dla miłośników turystyki rowerowej, konnej i pieszej. Urzekający krajobraz Jury z malowniczymi skałami i dobrze rozwiniętą bazą turystyczną przyciąga zarówno na weekendowy, jak i wakacyjny wypoczynek. Ten, kto odwiedzi krainę Orlich Gniazd, z pewnością będzie nią oczarowany.

 travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne ułatwią zaplanowanie podróży. Przewodnik uzupełniają czytelne mapy, starannie dobrane zdjęcia i liczne ramki z ciekawostkami. Wszystko to w połączeniu z poręcznym formatem i atrakcyjną szatą graficzną sprawia, że Travelbook to najlepszy wybór dla ciekawych świata.

Nr katalogowy: 15861

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

 Bezdroża
Przewodniki Ludzi Ciekawych

Sprawdź najnowsze promocje:
 <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
 <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
 <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-246-8629-2

9 788324 686292 >

Cena 24,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
 Helion SA